

Mottagare
Regionstyrelsen

Motion. En ö-politik för Fårö

Förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Motionen anses besvarad.

Sammanfattning

Centerpartiet Gotland har i en motion daterad 2024-03-25 framfört behovet av att etablera en tydlig ö-politik för Fårö, med hänvisning till Fårös särskilda utmaningar som en ö inom ön Gotland. Motionärerna framhåller bland annat behovet av åtgärder för bostäder, kommunal och kommersiell service samt arbetstillfällen för att stärka Fårös attraktivitet för åretruntboende. För att säkerställa att Fårö förblir en livskraftig del av Gotland föreslås ett Fåröpaket med konkreta insatser samt en långsiktig Fåröstrategi för utvecklingsfrågor, service och infrastruktur.

Fårö har en särställning som Gotlands enda dubbel-ö, vilket skapar specifika utmaningar för infrastruktur, service och åretruntboende. Genom deltagande i ett pågående EU-finansierat projekt som OECD utför om ö-utmaningar, får Region Gotland, Öckerö kommun och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet tillgång till internationell kunskap och verktyg för att bättre ta tillvara ö-samhällets behov och att anpassa sin politik och sina utvecklingsstrategier. Det är kunskaper som Region Gotland kan använda i samverkan med lokala aktörer på Fårö.

Region Gotland beaktar redan Fårös förutsättningar som landsbygd genom befintliga strategier och planer. Pågående arbete med förbättringsdialoget med lokala aktörer bidrar till att stärka Fårös utveckling och skapa långsiktiga lösningar i nära samverkan med boende, företag och föreningar. Den lokalekonomiska analys (LEA) som görs på uppdrag av Fårö Utveckling AB kan också ligga till grund för fortsatt utveckling.

Regionstyrelsen bedömer därför att motionens intentioner tillgodoses inom befintliga och planerade insatser och föreslår att den anses besvarad.

Ärendebeskrivning

Centerpartiet Gotland har i en motion daterad 2024-03-25 framfört behovet av att etablera en tydlig ö-politik för Fårö, med hänvisning till Fårös särskilda utmaningar som en ö inom ön Gotland. Motionärerna framhåller bland annat behovet av åtgärder för bostäder, kommunal och kommersiell service samt arbetstillfällen för att stärka Fårös attraktivitet för åretruntboende.

Motionen yrkar på:

- Att ett Fåröpaket tas fram i samverkan med lokalsamhället.
- Att en Fåröstrategi utformas för att hantera långsiktiga utvecklingsfrågor.

Motionen lyfter behovet av en ö-politik för Fårös särskilda utmaningar som en ö inom ön Gotland samtidigt som den söker fokus på åtgärder för samverkan för att stärka Fårös attraktivitet för åretruntboende.

Utmaningar utifrån ö-läget

Fårö delar utmaningen med andra socknar att kunna fortsätta vara en livskraftig del av Gotland, där människor både vill och kan bo året runt. Fårös specifika förutsättningar som landsbygd finns benämnt och tas hänsyn till inom Region Gotlands nuvarande styrdokument och processer. Därtill har Fårö en särställning genom att det är den enda socken i Gotlands län som har ett dubbelt ö-läge.

Enligt Region Gotlands rutin *Fördjupat handläggarsöd - konsekvensanalys av tvärperspektiv*, version 1.0, från 2022-01-31, ska alla större beslut inom Region Gotland landsbygdssäkras. Det innebär att landsbygdens påverkan av enskilda beslut medvetet och systematiskt ska värderas och beaktas utifrån platsens särskilda förutsättningar. Att Fårö också har ett ö-läge är en sådan specifik förutsättning.

Region Gotland deltar i OECD-projektet Öars hållbara utveckling och flernivåsamverkan (2023–2025) tillsammans med Sverige, Grekland och Kroatien. Projektet fokuserar på ö-anpassade strategier, den gröna och digitala omställningen samt förbättrat samarbete. Genom sitt deltagande får Region Gotland insikter om ö-specifika utmaningar, vilket kan bidra till en ö-säkringsmetodik för myndigheter på olika nivåer, en metodik som även omfattar dubbelt ö-läge.

Fårö i planer och program

Region Gotlands strategi *Ett långsiktigt hållbart servicentbud på Gotland 2019–2030* betonar att geografiskt perifera områden som Fårö måste beaktas särskilt. Serviceverksamheter där kan inte förväntas vara lika ekonomiskt effektiva som på övriga Gotland, utan får lov att kosta mer för att upprätthålla ett inkluderande samhälle. Region Gotland har samtidigt att beakta kvalitet för likvärdig service. Detta är en demokratifråga och handlar om att ge alla, oavsett bostadsort, likvärdiga möjligheter.

En fördjupad översiktsplan (FÖP) för Fårö 2025 antogs av regionfullmäktige 20 februari 2014. Planen poängterar vikten av en förbättrad infrastruktur och en långsiktig lösning av vatten- och avloppsfrågan, utbyggnad av bredband och bra kommunikationer. De delar som fortfarande anses vara aktuella från FÖP Fårö 2025 har implementerats i Region Gotlands Översiktsplan. Exempelvis redovisas befintliga och nya områden för besöksnäringen, 16 mindre områden

och ett större område för främst bostadsbebyggelse samt att genom cykel- och gångväg knyta ihop delar av Fårö.

Samverkan kring lokal utveckling

Region Gotland har ett ansvar för att alla delar av Gotland kan utvecklas och står bakom de lokala utvecklingsplaner (LUP) som har tagits fram och avser att stödja arbetet och underlätta nödvändiga kontakter inom Region Gotland.

Enligt Region Gotlands arbetsmodell för landsbygdsutveckling möter en grupp bestående av representanter från regionstyrelseförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och teknikförvaltningen, den så kallade landsbygdsverkstaden, bygden i förbättringsdialoger minst 1 gång per år. Dialogen sker med Fårösunds intresseförening som samordnar LUP-arbetet där Fårö ingår.

2018 togs en lokal utvecklingsplan (LUP) fram av organisationer på Fårö inom ramen för projekt Landsbygdsutveckling 2.0. Syftet med en LUP är att skapa en gemensam bild av nuläge, vision och prioriterade insatser. De lokala aktörerna har ansvaret för att utvecklingsplanens insatser drivs vidare till ett genomförande. I de fall där konkreta insatser ska genomföras kan en eller flera aktörer tillsammans svara för detta.

Fårö bygderåd i samverkan med utvecklingsaktörer på Fårö erhöll 1 mkr från Region Gotland 2021 i medel för platsutveckling. Det var ett bidrag för bland annat förstärkning av infrastruktur och tillgänglighet, exempelvis utveckling av cykelsäker väg mellan Ekeviken och Sudersand samt möjliggöra husbilsparering genom fler ställplatser. Ytterligare 600 000 kr erhöles 2022 för att genomföra prioriterade aktiviteter i Fårös lokala utvecklingsplan. En del av medlen ska användas till att göra en revidering av befintlig utvecklingsplan från 2018.

2022 togs en lokal utvecklingsplan (LUP) fram för Fårösundstrakten, som i grova drag består av socknarna Bunge, Fårö och Rute. Planen har fokus på Fårösunds betydelse som serviceort för trakten. Utmaningen med gentriferingen av Fårö nämns i analysen, men inget specifikt utifrån Fårös ö-läge.

Under 2024-2025 genomför Fårö utveckling en lokalekonomisk analys (LEA) av Fårö under ledning av Coompanion. LEA är en metod för att kartlägga och analysera den lokala ekonomin i ett område. Syftet är att förstå hur pengar cirkulerar inom området, vilka resurser som finns, och hur man kan stärka den lokala ekonomin för att skapa hållbar utveckling och ökad självförsörjning. Arbetet förväntas utmynna i en plan för fortsatt lokal utveckling.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att hänsyn till och samverkan kring Fårös förutsättningar som landsbygd och som ö i praktiken omfattas av Region Gotlands befintliga och aktuella planer, strategier och arbetsmodeller, även om det kan vara svårt att se helheten.

Motionen föreslår att ett Fåröpaket tas fram i nära samverkan med boende, företag, föreningar och andra aktörer på Fårö för att genomföra insatser som stärker Fårö som en livskraftig del av Gotland året om. De handlingsplaner som Fårö bygderåd nu tar fram inom den lokalekonomiska analysen tillsammans med revidering av lokal utvecklingsplan skulle kunna motsvara det paketet. Region Gotland fortsätter att vara delaktiga i det arbetet via förbättringsdialoger. Det är också viktigt att Region Gotland tar sikte att skapa långsiktigt hållbara samverkansformer för lokal utveckling.

Motionens andemening om att beakta Fårös specifika ö-utmaningar ska bejakas. Region Gotland kan i samverkan med lokala aktörer på Fårö använda kunskaper och verktyg om specifika ö-utmaningar och ö-säkringsmetodik för att bättre belysa förväntade effekter för Fårö av förslag till beslut.

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige att besluta att anse motionen ”En ö-politik för Fårö” besvarad.

Beslutsunderlag

Motion daterad 2024-03-25

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-02-17

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Motionärerna